

Сендецький Андрій Владиславович,
аспірант катедри креативних культурних індустрій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
orcid.org/0000-0001-6821-1785
sendetsky@gmail.com

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ТЕАТРАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕТРОСПЕКТИВИ КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ

У статті представлено стислий екскурс українсько-польського культурного діалогу у контексті театральних практик. Аналіз окремих аспектів розвитку міжкультурної українсько-польської театральної комунікації є **метою наукової розвідки**.

Історико-компаративний, системний і культурологічний аналізи, ретроспекція й аналітико-синтетичне вивчення фактологічного матеріалу становлять **методологічну основу дослідження**. Застосування цих методів уможливає краще виявлення сутності й особливостей трансформацій, які відбулися в міжкультурній театральній комунікації, на прикладі України та Польщі. Звернено увагу на найраніше відомі міжетнічні культурні контакти у сценічній діяльності. Цінним джерелом, яке підтверджує ці міжкультурні зв'язки, є українські інтермедії початку XVII ст. польського діяча вірменського походження Якуба Гаватовича (Гавата), котрий народився у багатонаціональному Львові.

Зроблено спробу показати сприятливе підґрунтя розвитку польських театрів на етнічній території України. Натомість відповідного релевантного явища на території етнічної Польщі не виявлено.

Запропоновано авторський погляд на окремі історико-культурні події українсько-польських театральних комунікацій, опрацьованих під час культурологічного дослідження, що становить **новизну наукової роботи**. Зроблено **висновок**, що в українсько-польському культурному діалозі помітний спектр театральних практик, які зумовлені географічним розташуванням, історичним буттям, у деяких аспектах подібним менталітетом цих етносів. Польський театр випереджає український у своєму розвитку через різні об'єктивні соціально-політичні обставини, а дистанцію у комунікації спричиняє періодична суб'єктивна взаємна упередженість, пов'язана з історико-політичними подіями.

У майбутньому буде зосереджено увагу на аналізі сучасного українсько-польського культурного діалогу у галузі театрального мистецтва. Це допоможе простежити тяглість цих взаємин і динаміку комунікацій.

Ключові слова: культурний діалог, ретроспективний аналіз, театральні комунікації, театральне мистецтво, міжнародні відносини, Україна, Польща.

Sendetsky Andriy,
Postgraduate Student at the Department of Creative Cultural Industries
of the National Academy of Culture and Arts Management
orcid.org/0000-0001-6821-1785
sendetsky@gmail.com

UKRAINIAN-POLISH THEATRICAL COMMUNICATIONS: SOME ASPECTS OF THE CULTURAL DIALOGUE RETROSPECTIVE

This article concisely explores the Ukrainian-Polish cultural dialogue within the context of theatrical practices, **aiming** to analyze various aspects of intercultural Ukrainian-Polish theatrical communication development. The research **methodology** relies on historical-comparative, systemic, and culturological analyses and retrospective and analytic-synthetic examination of factual material. Applying these methods helps deepen the understanding of the essence and peculiarities of the transformations in intercultural theatrical communication, with a focus on Ukraine and Poland. The study highlights the earliest known interethnic cultural contacts in stage activities. A significant source that confirms these intercultural connections is the Ukrainian interludes from the early 17th century by Jakub Gawatowicz (Gawat), a Polish figure of Armenian descent born in the multinational city of Lviv.

The article shows the favorable groundwork for developing Polish theaters in Ukraine's ethnic territory. However, it does not find a corresponding phenomenon in the ethnic territory of Poland.

The author presents a unique perspective on certain historical-cultural events in Ukrainian-Polish theatrical communications, processed during the culturological research, marking the **novelty** of this scientific work. The **conclusion** indicates that the Ukrainian-Polish cultural dialogue features a noticeable range of theatrical practices influenced by geographical location, historical existence, and, to some extent, a similar mentality among these ethnic groups. Polish theater has advanced Ukrainian theater in its development due to various objective socio-political circumstances, and the distance in communication results from periodic subjective mutual biases linked to historical-political events.

Future research will analyze the contemporary cultural dialogue between Ukraine and Poland in theatrical arts. Such analysis will aid in tracing the continuity of these intercultural relations and the dynamics of their communications.

Key words: cultural dialogue, retrospective analysis, theatrical communications, theatrical art, international relations, Ukraine, Poland.

Актуальність проблеми. Культура більшості народів формується й розвивається у взаємодії з іншими етносами, проте у її основі залишаються своєрідні маркери, за допомогою яких пізнається унікальність традиції кожної етнічної спільноти. Важливо розуміти, що ці маркери не є постійно сталими ознаками: вони також змінюються відповідно до трансформаційних процесів соціуму. Сучасному світові властиві зміни, які вже набули глобалізаційного масштабу. Всесвітня уніфікація завдяки науковим розробкам нанотехнологій уможливила радикальні зміни сфери буття у розвинених державах. Новітні цивілізаційні досягнення своєрідно відобразилися в економічно-промисловій галузі, освітній сфері та, що важливо, у культурі загалом. Не викликає сумнівів, що паритетна комунікація між культурами є засобом взаємовпливу і запорукою розвитку як локальних особливостей, так і запозичених кращих надбань від акторів-репрезентантів – культурних еліт. Такі міжкультурні процеси виразно простежуються у театральному мистецтві, яке й виникло завдяки потребі різних прошарків суспільства осмислювати актуальні теми у формі образної сценічної гри (Сендецький, 2022b, с. 18). Досі театральна комунікація залишається важливим інструментом міжкультурного діалогу, який вдосконалений за допомогою сучасних інформаційних технологій (Гайшенець, 2020). Відрадно, що у XXI ст. театр не втрачає свого призначення, а навіть навпаки набуває нових репрезентацій і надалі відіграє роль культурного місіонера з освітньо-виховною, соціально-моральною, художньо-естетичною, образно-інформаційною та іншими функціями.

Культурний діалог у контексті театральних комунікацій не втрачатиме своєї важливості щодо його вивчення, допоки він матиме практичне значення у суспільних процесах. Отже, пропонується наукова розвідка зумовлена *актуальністю* означеної *проблеми*, а її результати є частиною емпіричних досліджень автора.

Опираючись на науковий принцип системності, який своєю чергою включає принципи всезагального зв'язку та історизму, зазначимо, що для кращого осмислення сучасних процесів культурної комунікації у театральних практиках зазвичай важливо звернутися до їх ретроспективи. Цінними для пізнання української культури у галузі сценічного мистецтва є міжнародні зв'язки з іншими етносами. Цей досвід уможливує краще розуміння місця українських театрів у світовій системі еволюції цього мистецтва загалом, а також виокремлення унікальних шляхів розвитку кожного з осередків, а особливо з'ясування їхньої ролі у культурному діалозі. Доволі показовим в історичному зрізі, політичному контексті, дипломатичних відносинах, культурних взаємовпливах та інших ознаках є українсько-польський культурний діалог у галузі театральних практик (Сендецький, 2022a; Сендецький, 2023a; Sendetskyu, 2023, с. 27).

Мета дослідження – аналіз окремих аспектів розвитку культурної українсько-польської театральної комунікації. Відповідно до визначеної мети постало **завдання дослідження** – провести аналітичний огляд окремих подій, пов'язаних із еволюцією театральних комунікацій, які ілюструють розвиток українсько-польського культурного діалогу у культурологічному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культурна комунікація загалом була і залишається у руслі постійної дослідницької уваги вчених будь-якої гуманітарної галузі. Міжнародні театральні зв'язки вивчають культурологи, мистецтвознавці, зокрема театрознавці, а також побіжно спеціалісти з соціології, міжнародних зв'язків, політики та адміністрування, тому історіографія наукової проблеми – культурного діалогу – охоплює достатньо широкі територіальні межі дослідницьких тем, і лише окремі з них пов'язані з українсько-польськими театральними практиками. Зрозуміло, що усі праці, які дотичні до задекларованих тем, у межах статті ґрунтовно проаналізувати неможливо. Для окреслення новизни наукової розвідки достатньо звернути увагу на окремі з них, котрі орієнтують нас для її визначення і розкривають деякі аспекти культурного діалогу.

Згідно з усталеним поділом усього масиву джерел цінними у роботі стали *загальнотеоретичні праці*. Вони важливі у контексті ретроспективи досліджуваного явища тим, що допомагають побачити обставини його утворення, пріоритетні тенденції розвитку у теперішньому часі та уможливають моделювання етапів еволюції у майбутньому.

Окрім фундаментальних досліджень низки теоретиків культури, зокрема В. Гумбольдта про вплив мови, мовлення, формування думки і її вербальне озвучення задля примноження духовної культури (Кришко, 2015), що є необхідним для акторської майстерності, особливо важливою щодо розуміння культурного діалогу у контексті театральних практик є праця про «людину гри» Й. Гейзінґи (Гейзінґа, 1994). Мислитель стверджував, що театральна гра є необхідним елементом соціального життя, порушував питання про те, що ігрова форма комунікації є породженням культури, а сама культура – результат гри. Подібну взаємну зумовленість підтримував Ф. Шиллер, який був переконаний, що індивідуум цілком стає людиною тоді, коли грає (Шахова, 2004). Чи не тому існує безліч правил, вказівок, постанов, розпоряджень та інших нормативних документів, які створюють умови гри індивідуума у соціумі?

Отже, можемо міркувати, що людина постійно грає певні ролі залежно від обставин, поставленої мети та визначених завдань для її досягнення. Саме тому кожен індивідуум може

бути актором визначеної дії й водночас глядачем, спостерігаючи за грою актора спектаклю, і, опираючись на суб'єктивно сформований світогляд, постійно порівнює/корелює/верифікує власні знання, досвід з образом героя вистави. На підставі побаченої гри актора на сцені актор у глядацькому залі оцінює його роботу за емоційною шкалою «подобається/не подобається» схвальними аплодисментами чи осудливими вигуками, а то й ігнорує оплески інших, яким заімпонувала гра за їхніми власними критеріями (Сендецький, 2020, с. 163). Ця двостороння активна комунікація не обмежується виключно театральною будівлею, а поширена у суспільстві в усіх сферах діяльності, яку визначають терміном «культурний діалог».

Погоджуючись із теорією Гі Дебора, котрий у другій половині ХХ ст. розвинув думку про «суспільство спектаклю», згідно з якою кожен індивідуум у соціумі грає певні ролі, зазвичай нав'язані середовищем та ситуацією, окремі дослідники підтверджують, ба навіть вбачають загрози цілковитій театралізації соціуму (Абисова, 2011; Циховська, 2014).

Сучасні культурологи, зокрема й українські, щораз більше приділяють уваги не тільки теоретичним процесам міжкультурної комунікації, а й її суперечливим проявам, які при цьому виникають у практиках, у тому числі й театральних. Так, у *спеціалізованих наукових працях* низки дослідників обґрунтовано основні напрями та підходи до культурного діалогу як важливого чинника зміцнення сучасних міжнародних відносин в умовах світової інтеграції (Безгін, 2006; Бучковська, 2014; Герчанівська, 2017; Гриценко, 2007; Сабадаш, 2019). Питання міжкультурної комунікації є не стільки біологічно необхідним, як надважливим у сенсі розвитку особистих людських якостей (Casmir, 1996a; Casmir, 1996b).

Поділяємо думку, що театр є тією універсальною інституцією, яку в процесі культурологічного аналізу можна розкрити як джерело резонансу соціальних норм, цінностей та конфліктів (Денисюк, 2017; Bodziany, 2012; Mikułowski, 1999, с. 117). Саме рефлексію щоденних реалій та виняткових подій крізь призму сценічних постановок у формі гри зумовлює театр як засіб універсальної комунікації, до якої активно долучається уява глядача, його постійна аналітика побаченого у виставі

з порівнянням власного життєвого досвіду. Особливим завданням театру є виховання у суспільстві відкритості та терпимості, що сприяє ефективності культурного діалогу (Сендецький, 2023b).

Серед фундаментальних праць про історію українського театру та його знакового місця в українській культурі першочергово важливі праці окремих авторів, а також колективу Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського (Красильникова, 1999; Чарнецький, 2014; Скрипник, 2009–2017). Проте з культурологічного погляду українсько-польські комунікації у царині театрального мистецтва у названих джерелах проаналізовано, зрозуміло, побіжно, оскільки такого завдання автори у дослідженнях не ставили.

Окреме місце у вивченні двосторонньої театральної співпраці між Україною та Польщею займають *конкретно-тематичні публікації*, які присвячені або панорамному огляду чи вузькому періоду цього явища (Гарбузюк, 2018; Семчишин, 1985), або локальному розвитку конкретної інституції чи окремого автора (така публікація набуває творчо-біографічних ознак) (Безгін, 2006; Степанюк, 2020; Фруктова, 2011), або ж роздумам про слабе взаємне культурно-мистецьке зацікавлення між сусідніми народами (Гайшенець, 2020). Упродовж кількох років з'явилися сучасні наукові розвідки, інтерв'ю та публіцистичні рев'ю про міжнародні театральні події, на підставі чого можна припустити про поступове зацікавлення проблемою культурного діалогу у контексті практик сценічного мистецтва (Панасюк & Юдова-Романова, 2023; Kręglewska, 2023). Проте зазвичай такі публікації усе ж мають інформативно-суб'єктивний характер без усесторонньої оцінки явища.

Для відстеження наративів щодо міжкультурних комунікацій у царині театрального мистецтва необхідно було вдатися до огляду віртуальних періодичних видань, вебсайтів відповідних інституцій, а з блогосфери – до постів на театральну тематику (зокрема, Український тиждень, *Cultura.pl*), оскільки саме їм притаманна суб'єктивна, проте мобільна інформативність та оперативна доступність до неї (Сендецький, 2023b, с. 103–104). Окрім цього, аналіз онлайн-ресурсів, пов'язаних з культурною

комунікацією, уможливило краще розуміння настроїв активної аудиторії щодо піднятої у пості теми.

Попри доволі немалу історіографію міжкультурних зв'язків, усе ж відчутна непослідовна оцінка цього явища, зокрема щодо питання систематизації форм цих комунікацій. Бракує узагальненого культурологічного огляду українсько-польського культурного діалогу у ретроспективному контексті театральних практик. Автор статті вивчає процеси двосторонніх культурно-мистецьких зв'язків і готує дисертаційне дослідження про цей феномен. У цій публікації автор пропонує ознайомитися лише з окремими міркуваннями про культурні події, пов'язані з українсько-польською комунікацією в історичному екскурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Культурний діалог треба розуміти як феномен комунікації мінімум двох представників-акторів (від слова *акт* – дія) різних сформованих культур, котрі взаємно зацікавлені у пізнанні її особливостей. Екскурс формування міжкультурних відносин предків українського етносу з сусідніми племенами, вочевидь, губиться ще в період стародавньої історії, коли почали утворюватися слов'янські союзи. Вже у період Ранняго середньовіччя літописні племена України-Руси (VI–X ст.). Особливо з часу Другої релігійної реформи (988–XII ст.), розпочатої князем Володимиром Святославичем, русини мали тісні міжнародні зв'язки з багатьма тогочасними народами Євразії (Грушевський, 1991, с. 278–302). Не стали виключенням міждержавні відносини княжого Києва із польською князівсько-королівською династією П'ястів (960–1385 рр.). Відтоді історії українського та польського народів настільки тісно переплелися, що спільний культурний простір рясніє славними здобутками, спільними успіхами, переможними звитягами й водночас трагічними подіями, ворожими протистояннями та війнами. Культури обидвох етносів, які формувалися завдяки спільним сприятливим чинникам, містять багато подібних ознак та вирізняються окремими специфічними особливостями.

Витоки театралізованих дійств варто шукати у Княжій добі, коли панівні верстви тогочасного суспільного устрою розважали скоморохи. Розповсюдження мандрівних лицедіїв протривало

до XVI–XVII ст. Згодом вони були витіснені церковними переслідуваннями, оскільки духівники такі балагани вважали гріховними. Натомість у цей час ширяться студентські вистави семінаристів на християнсько-релігійну тематику у формі вертепів (наприклад, театралізована драма акторів Київського Богоявленського братства поч. XVII ст., театральна-декораційний маріонетковий вертеп Львівської братської школи 1666 р.), які у XX–початку XXI ст. набули яскравих дійств з локальними відмінностями (Семчишин, 1985, с. 187).

Важливо зазначити, що основною темою таких публічних дійств була релігійна драма. Однак відомо, що перші українські інтермедії «Продав kota у мішку» та «Найкращий сон» були зіграні між актами п'ятиактної п'єси «Трагедія, або Образ смерті пресвятого Івана Хрестителя, посланця Божого» у 1619 р. під час ярмарку у Кам'янці-Струмиловій біля Львова. Авторство творів належить народженому у Львові польському письменнику вірменського походження Якубу Гаватовичу (Гавату) – вчителю, який згодом став ксьондзом. Вочевидь, саме з цим іменем варто пов'язувати приклад виразного зближення українсько-польських міжкультурних комунікацій у контексті театральних практик, адже, як влучно зазначає М. Павлик, характеризуючи біографічні особливості Я. Гаватовича і доповнюючи своїми міркуваннями працю М. Драгоманова про перші українські інтермедії, «чудно тут те, що тим вихованцем не був Русин, але був Поляк, і тим чудніше, що той Поляк серед тодішніх релігійних, національних і соціальних незгод межі Поляками й Русинами, не тільки переступив у літературі на руське поле, але й піднявся на висоту признання в літературі хлопського руського елемента. Сучасні руські письменники, заняті обороною православ'я та спутані церковною мовою, ще не дійшли були до писання драм, а тим менше таких світських штук, як інтермедії в простій народній мові» (Павлик, 1900, с. 40).

Майже через два століття, упродовж 1792–1842 рр. у колишньому львівському костелі францисканців, секуляризованому за вказівкою австрійського імператора Йосифа II 30 жовтня 1781 р. (Чорний, 2012–2013, с. 315), функціонував німецький театр, який вважається першим стаціонарним закладом такого типу на

території сучасної України. Згодом тут грав вистави польський театр під орудою Богуславського й Камінського (Крип'якевич, 1991, с. 66). Натомість ідею заснування національного по духу українського театру у Львові було обговорено на одному із засідань товариського клубу «Руської бесіди» аж у 1860-х рр. Таку ініціативу підтримала не тільки руська інтелігенція, священники, селяни, а і, що важливо у контексті нашого дослідження, представники польських та німецьких галичан (Чарнецький, 1934, с. 18).

У тогочасній окупованій російською імперією Україні мандрівні театральні трупи також з'явилися у другій половині XVIII ст. Проте стаціонарні театри тут виникли вже на початку XIX ст. у Києві (1806 р.), Одесі (1809 р.), Полтаві (1810 р.) під впливом переважно російського театального мистецтва, оскільки на той час більшість етнічних українських земель було загарбано імперією Романових, окрім Галичини та Буковини, які увійшли у склад Австрійської монархії Габсбургів. Упродовж XIX ст. неодноразові укази російського царату щодо заборони української мови (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р.), примусово низький соціальний статус українців, основна їхня зайнятість рільництвом, особливо впливові владно-адміністративні чинники усіляко перешкоджали розвитку національного театального мистецтва. У 1881 р. в період політичних змін в імперії спеціально створена комісія за дорученням московського царя Олександра III переглянула доцільність документів про заборону українських спектаклів і ухвалила «сценічний показ малоруських п'єс і публічне виконання українських пісень (не заборонених цензурою) залишити до вирішення місцевим органам російської адміністрації» (Семчишин, 1985, с. 282). Проте Емський указ та Валуєвський циркуляр залишалися чинними навіть після революції 1905–1906 рр., оскільки ці розпорядження були таємними й, відповідно, оприлюднене їхнє скасування не було вигідним для російського царату.

Такі тривалі злочинні дії усіляко ставали на перешкоді розвитку українського театру, тому тоді унеможлилювалися культурно-мистецькі комунікації з будь-яким іншим національним осередком сценічного мистецтва. Однак всупереч постійним утискам української культури в російській імперії епоха романтизму кінця

XVIII ст. – першої половини XIX ст. усе ж дала поштовх поступовій появі просвітницьких організацій, а український театр вже повільно набував хоча ще маргінальних, проте своєрідних ознак.

Неоднозначною була ситуація з розвитком театру у підавстрійській Галичині, про що зазначав у своїх рецензіях на українські та польські вистави І. Франко (Касян, 2007). Зі Львова, а згодом у галицьких містечках й селах, а опісля – на землях Великої України, шириться мережа установ товариства «Просвіта», заснованого 1868 р., яке обрало одним із основних завдань вчити земляків писемності, плекати свою культуру, у тому числі й засобами театру. За кілька років на початку 1870-х рр. у Києві виникло товариство «Київська Громада», яке згуртувало прогресивну українську інтелігенцію. Перед ним постало завдання вивчати й популяризувати власну культуру завдяки видавничому рухові, просвітницьким лекціям, мистецтву, особливо театру. Подібну роль стали виконувати українські народні доми й книгозбірні, які функціонували й у першій половині XX ст.

Розвитку українського театру упродовж другої половини XIX – перших декад XX ст., коли виникли і діяли зазвичай приватні колективи повсюдно на території етнічної України, присвячено низку наукових розвідок, окремі з яких вже згадано в огляді джерел. У контексті проблеми цієї статті лише зазначимо, що, попри величезні втрати військових та цивільних у Першу світову війну (загалом 21,5 млн), зuboжіння населення воюючих країн, руйнування економіки й промислове виснаження через масштабний збройний конфлікт, культурно-мистецьке життя не припиняло свого існування, не призупинилися й міжкультурні комунікації, а подекуди вони набули інтенсивної співпраці.

Зокрема, у 1915–1916 рр. серед етнічних польських біженців, що перемістилися з прифронтових зон до Києва, була значна група артистів, режисерів, письменників, художників та представників інших творчих професій. Завдяки їхній вимушеній міграції з периферії Київ став на українських теренах одним із найбільш потужних центрів польської культури. Активна творчість польських біженців проявилася у кількості зіграних вистав, художньому оформленні п'єс, експериментальному

характері постановок та різноманітті репертуару. Осередками польської культури в українській столиці стали Польський театр, який очолив Ф. Рихловський, та камерний театр «Студія» під керівництвом С. Висоцької. Ці осередки підтримували постраждалих у війні поляків та інших мешканців Галичини, перераховуючи для них частину коштів, зароблених з гастрольних вистав. Польські театри, аматорські драматичні гуртки, клуби та товариства шанувальників мистецтва функціонували також в інших українських регіонах ще до Першої світової війни (Горбатовський, 2008).

Наприклад, на Волині працювали професійний Польський театр ім. Ю. Словацького та аматорський Волинський український театр під керівництвом М. Певного, які сприяли поширенню української й польської культур. Через Другу світову війну частина аматорського складу емігрувала, а М. Певний загинув під час репресій (Степанюк, 2020, с. 216–222).

Ідеологічно-терористичні утиски злочинного російського більшовизму, який окупував більшість земель України після радянсько-української війни 1917–1921 рр., змусили багатьох польських театральних діячів згорнути творчу діяльність та виїхати у Польщу, яка восени 1918 р. здобула незалежність (Пресслужба, 2018).

Історію міжнародних зв'язків українського театру від 1920-х рр. до останньої декади XX ст. можна образно означити символічною вивіскою інтернаціональної дружби. Цей непростий період політичної ситуації у тогочасній Європі загалом та у Польщі і підрадянській Україні зокрема потребує окремого культурологічного огляду. Лише стисло зазначимо, що українсько-польський культурний діалог відбувався принагідно і постійно під пильною московсько-більшовицькою цензурою, що звужувало творчі можливості театру, перетворюючи його на своєрідну етнографічну резервацію з обмеженим репертуаром (Пресслужба, 2018).

У 1957–1958 рр. у Львові за ініціативи П. Гаусфатера був заснований Польський народний театр, який розпочинав діяльність у школах. У 1959 р. він свій осередок перемістив в Обласний будинок вчителя, а згодом він отримав звання самодіяльного народного театру. Попри етнічну приналежність у назві театру, колектив сформувався з різної національної

акторської спільноти. З 1966 р. під орудою нового художнього керівника З. Хшановського діяльність осередку відзначається періодичними гастролями у межах Радянського Союзу, особливо в локаціях, де проживала польська меншина, здобутками на фестивалях, а поїздками за кордон лише наприкінці 1980-х рр. (Степанюк, 2020).

Наступна фаза двостороннього розвитку культурного діалогу у царині театральних практик почала формуватися у період перебудови в СРСР 1985–1991 рр., коли спостерігалось дозоване вільнодумство, комерціалізація мистецьких практик, виникнення недержавних театральних труп, які отримали можливість самостійного визначення кадрової та репертуарної політики. Цей етап потребує окремого культурологічного осмислення, оскільки на політичну арену виходять оновлена завдяки руху «Солідарності» Польща з метою розбудови міжнародних зв'язків на демократичних засадах та Україна, яка відновила свою незалежність і засвідчила це знаковим Актом 24 серпня 1991 р. та обрала проєвропейську інтеграцію, що позначилося також на культурному діалозі між театрами зазначених держав.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Ретроспектива окремих аспектів розвитку міжкультурної українсько-польської театральної комунікації як важливого культурного явища, що має історичні особливості й взаємодіє з різними сферами життя суспільства, дозволяє стверджувати про наявність певного спектра театральних практик такої взаємодії.

Розвиток двосторонніх культурно-мистецьких зв'язків між українцями та поляками зумовлений близьким географічним розташуванням, історичним буттям двох народів спільно в одній державі та незалежно один від одного, а також до певної міри подібним менталітетом цих етносів.

На тлі огляду зародження та еволюції явища театру помітно, що польський театр внаслідок політичних, економічних та соціальних передумов випереджає у своєму розвитку український театр, що позначається на специфіці культурного діалогу. На такий хронологічний зсув суттєво вплинули як різний історичний досвід, так і соціальні пріоритети етносів та політичні репресії: поляки не зазнали таких хронологічно тривалих нищівних утисків, геноциду, голодоморів, як українці. Ба навіть більше, у періоди окупації українських територій Польщею польська влада усіяко обмежувала права завойованих автохтонів. Про те, що українці поступаються сприятливими передумовами для розвитку своєї сценічної культури перед поляками, свідчить існування польських театральних осередків на етнічних землях України, натомість українських театрів на територіях Польщі не існувало.

Кожен з етнічних театрів намагався популяризувати свою традиційну культуру, щоб утвердитися завдяки власному національному репертуару серед театральних осередків інших національностей і здобути своїх шанувальників. Деяко дистанційне сприйняття один одного у театральній сфері вказує на те, що у розвитку українсько-польських культурних взаємин сприйняття обидвох етносів не були однозначними.

На майбутніх етапах дослідження автор зосередиться на аналізі сучасного культурного діалогу у царині театрального мистецтва України та Польщі, що допоможе простежити подальшу тяглість цих взаємин і динаміку їхніх комунікацій. Результати історико-порівняльного аналізу українсько-польських міжкультурних зв'язків можуть стати прикладом компаративного розгляду інших аспектів культури цих етносів або ж дати поштовх до висвітлення культурного діалогу України з іншими європейськими країнами.

Список використаних джерел:

1. Абисова, М. (2011). Конститування суспільства спектаклю. *Мультiversум. Філософський альманах*, (9 (107)), 68–79.
2. Безгін, І. (2006). *Глядач і театр: соціодинаміка взаємовідносин: соціол. дослідження за науковою темою «Шляхи удосконалення організаційно-творчої діяльності київських театрів і формування глядацької аудиторії»*. Компас.
3. Бучковська, О. (2014). Розвиток міжкультурного співробітництва в умовах глобалізаційних перетворень. *Культура України*, (47), 82–90.
4. Гайшенець, А. (2020, 17 листопада). «Близькі незнайомі»: як театр допомагає будувати відносини України та Польщі. LB.ua. https://lb.ua/culture/2020/11/17/470376_blizki_neznayomi_yak_teatr.html.

5. Гарбузюк, М. (2018). *Образ України у польському театральному дискурсі XIX століття: стратегії та форми репрезентації*. Простір-М.
6. Гейзінга, Й. (1994). *Ното Ludens* (О. Мокровольський, Пер.). Основи.
7. Герчанівська, П. (2017). *Культура в парадигмах XX–XXI ст.* НАКККІМ.
8. Горбатовський, П. (2008). Від аматорського гуртка до професійного театру (польський театр у Києві у 1905–1914 роках). У *Слов'янський світ: Зб. наук. пр. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2008. Вип. 6.* (с. 67–92).
9. Гриценко, О. (Ред.). (2007). *Культурна політика в Україні : аналітичний огляд*. Укр. центр культ. дослідж.
10. Грушевський, М. (1991). *Історія України-Руси: в 11 т, кн. 12* (П. Сохань, Ред.; Т. 1). Наукова думка.
11. Денисюк, Ж. (2017). Комунікативні Інтернет-практики у формуванні соціокультурних цінностей суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*, (2), 81–84.
12. Касян, Л. (2007). Іван Франко – критик, історик та теоретик українського національного театру. *Українознавець*, (3), 24–28.
13. Красильникова, О. (1999). *Історія українського театру XX сторіччя*. Либідь.
14. Крип'якевич, І. (1991). *Історичні проходи по Львові*. Каменярь.
15. Кришко, А., & Бріт, Н. (2015). *Вплив ідей Вільгельма фон Гумбольдта (1767–1835) на мовну освіту в Україні XIX – початку XX століття*. ФПО Жовтий.
16. Павлик, М. (1900). Гаватович (Гават), автор перших руських інтермедій 1619 р. У *Записки товариства імені Шевченка : вид-во, присвяч. науці і письменству укр.-рус. народу: Т. 35–36* (с. 1–44). Накладом Т-ва імені Шевченка.
17. Панасюк, В., & Юдова-Романова, К. (2023). Театр як особливий тип художньої комунікації у сучасному науковому дискурсі. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*, (6 (1)), 35–48.
18. Прес-служба ЛМР. (2018, 24 квітня). *Польський народний театр у Львові відзначає 60-річчя творчої діяльності*. Львівська міська рада. <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/248793-polskyi-narodnyi-teatr-u-lvovi-vidznachaie-60-richchia-tvorchoi-dialnosti>.
19. Сабадаш, Ю. (Ред.). (2019). *Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів*. Видавництво Ліра-К.
20. Семчишин, М. (1985). *Тисяча років української культури = One thousand years of Ukrainian culture : істор. огляд культ. процесу*. Наук. т-во ім. Шевченка.
21. Сендецький, А. (2020). Невербаліка в мистецтві на прикладі творчості Львівського театру естрадних міні-атюр «І люди, і ляльки». У *Мистецька культура: історія, теорія, методологія* (с. 163–164). ЛННБ України ім. В. Стефаника.
22. Сендецький, А. (2022a). Культурно-мистецький діалог українських театрів на сторінках польської періодики початку XXI століття. *Вісник Маріупольського державного університету Серія: Філософія, культурологія, соціологія*, (23), 131–143. DOI: doi.org/10.34079/2226-2849-2022-12-23-131-143.
23. Сендецький, А. (2022b). Роль незалежного театру у культурній дипломатії. У *Гуманітарний корпус* (с. 17–19). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.
24. Сендецький, А. (2023a). Неінституційний театр як інструмент культурної дипломатії в українсько-польському діалозі. У *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні* (с. 217–221). Київський національний університет культури і мистецтв.
25. Сендецький, А. (2023b). Театральне мистецтво України у культурному діалозі з країнами Євросоюзу 2014–2023 рр. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Серія Культурологія*, (47), 103–113. DOI doi.org/10.35619/ucrpk.v47i.731.
26. Скрипник, Г. (Ред.). (2009–2017). *Історія українського театру : у 3 т.* НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського.
27. Степанюк, С. (2020). Співіснування двох культур: польський та український пересувні театри Волинського воєводства в 1928 – 1939 рр. *Науковий вісник Інституту Польщі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, (2 (406)), 216–222.
28. Фруктова, Т. (2011). Філософсько-естетична концепція дії у театрі Єжи Гротовського: спроба осмислення. *Магістеріум. Культурологія*, (42), 21–27.
29. Циховська, Е. (2014). «Суспільство спектаклю»: перспективи та загрози сучасних ЗМІ. *Стиль і текст*, (15), 231–240.
30. Чарнецький, С. (1934). *Нарис історії українського театру в Галичині*. Накладом фонду «Учітеся, брати мої».

31. Чарнецький, С. (2014). *Історія українського театру в Галичині: нариси, статті, матеріали, світлини*. Літопис; ЛНУ ім. І. Франка.
32. Чорний, М. (2012-2013). Австрійська секуляризаційна реформа у Львові: міфи та реалії. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*, 311–330.
33. Шахова, К. (2004). Аналіз творчості письменника. У *Фрідріх Шіллер. Лірика. Драми* (с. 3–20). Фоліо.
34. Bodziany, M. (2012). *Komunikacja międzykulturowa w wielonarodowych jednostkach wojskowych*. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.
35. Casmir, F. (1996a). Budowanie trzeciej kultury: zmiana paradygmatu komunikacji międzynarodowej i międzykulturowej. У *Komunikacja międzykulturowa. Zderzenia i spotkania* (с. 28–56). Instytut Kultury.
36. Casmir, F. (1996b). Komunikacja ludzka w perspektywie wielokulturowej. У *Komunikacja międzykulturowa. Zderzenia i spotkania* (с. 11–27). Instytut Kultury.
37. Kręglewska, K. (2023). Teatr wobec wojny. O praktykowaniu wdzięczności. *Konteksty. Polska Sztuka Ludowa*, (1–2/2023 (340–341)), 80–92. DOI: doi.org/10.36744/k.1675
38. Mikułowski Pomorski, J. (1999). *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
39. Sendetskyu, A. (2022). International Cultural Dialogue of Ukraine: Current Dimensions of Theatrical Communications. У *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* (с. 26–28). НАКККиМ.

References:

1. Abysova, M. (2011). Konstytuivannia suspilstva spektakliu [Forming of society of the spectacle]. *Multyversum. Filosofskyi almanakh*, (9 (107)), 68–79. [in Ukrainian].
2. Bezghin, I. (2006). *Hliadach i teatr: sotsiodynamika vzaiemovidnosyn: sotsiol. doslidzhennia za naukovoiu temoiu "Shliakhy udoskonalennia orhanizatsiino-tvorchoi diialnosti kyivskykh teatriv i formuvannia hliadatskoi audytorii"* [The Audience and the Theater: Sociodynamics of Interrelations: Sociological Research on the Scientific Topic "Ways to Improve the Organizational-Creative Activities of Kyiv Theaters and Formation of the Audience"]. Kompas. [in Ukrainian].
3. Buchkovska, O. (2014). Rozvytok mizhkulturnoho spivrobotnytstva v umovakh hlobalizatsiinykh peretvoren [Development of Intercultural Cooperation in the Context of Globalization Transformations]. *Kultura Ukrainy*, (47), 82–90. [in Ukrainian].
4. Haishenets, A. (2020, November 17). "Blyzki neznayomi": yak teatr dopomahaie buduvaty vidnosyny Ukrainy ta Polshchi [Close Strangers: How Theater Helps Build Relations Between Ukraine and Poland]. LB.ua. https://lb.ua/culture/2020/11/17/470376_blyzki_neznayomi_yak_teatr.html. [in Ukrainian].
5. Harbuziuk, M. (2018). *Obraz Ukrainy u polskomu teatralnomu dyskursi XIX stolittia: stratehii ta formy reprezentatsii* [Image of Ukraine in the Polish Theatrical Discourse of the 19th Century: Strategies and Forms of Representation]. Prostir-M. [in Ukrainian].
6. Heizinha, Y. (1994). *Homo Ludens* (O. Mokrovolskyi, Trans.). Osnovy. [in Ukrainian].
7. Herchanivska, P. (2017). *Kultura v paradyhmakh XX–XXI st.* [Culture in the Paradigms of the 20th–21st Centuries]. NAKKKiM. [in Ukrainian].
8. Horbatovskyi, P. (2008). Vid amatorskoho hurtka do profesiinoho teatru (polskyi teatr u Kyievi u 1905–1914 rokakh) [From an Amateur Circle to a Professional Theater (Polish Theater in Kyiv in 1905–1914)]. In *Slovianskyi svit: Zb. nauk. pr. Kyiv: IMFE im. M.T. Rylskoho NAN Ukrainy. Vyp. 6.* (pp. 67–92). [in Ukrainian].
9. Hrytsenko, O. (Ed.). (2007). *Kulturna polityka v Ukraini : analitychnyi ohliad* [Cultural Policy in Ukraine: An Analytical Review]. Ukr. tsentr kult. doslidzh. [in Ukrainian].
10. Hrushevskyi, M. (1991). *Istoriia Ukrainy-Rusy: v 11 t, kn. 12* [History of Ukraine-Rus': in 11 Volumes, Book 12] (P. Sokhan, Ed.; Vol. 1). Naukova dumka. [in Ukrainian].
11. Denysyuk, Zh. (2017). Komunikatyvni Internet-praktyky u formuvanni sotsiokulturnykh tsinnosti suspilstva [Communicative internet-practices in forming socio-cultural values of the society]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Filosofii. Kulturolohiia*, (2), 81–84. [in Ukrainian].
12. Kasian, L. (2007). Ivan Franko - krytyk, istoryk ta teoretik ukraïnskoho natsionalnoho teatru [Ivan Franko: Critic, Historian, and Theorist of the Ukrainian National Theater]. *Ukrainoznavets*, (3), 24–28. [in Ukrainian].
13. Krasnyukova, O. (1999). *Istoriia ukraïnskoho teatru XX storichchia* [History of Ukrainian Theater in the 20th Century]. Lybid. [in Ukrainian].
14. Krypiakievych, I. (1991). *Istorychni prokhody po Lvovi* [Historical Walks in Lviv]. Kameniar. [in Ukrainian].
15. Kryshko, A., & Brit, N. (2015). *Vplyv idei Vilhelma fon Humboldta (1767–1835) na movnu osvitu v Ukraini XIX – pochatku XX stolittia* [The Influence of Wilhelm von Humboldt's Ideas (1767–1835) on Language Education in Ukraine in the 19th to Early 20th Century]. FPO Zhovtyi. [in Ukrainian].

16. Pavlyk, M. (1900). Gawatowicz (Gawat), avtor pershykh rusykh intermedyi 1619 r. [Gavatovich (Gavat), the Author of the First Ruthenian Intermezzi, 1619]. In *Zapysky tovarystva imeni Shevchenka : vyd-vo, prysviach. nauksi i pysmenstvu ukr.-rus. narodu. T. 35-36* (pp. 1–44). Nakladom T-va imeni Shevchenka. [in Ukrainian].
17. Panasiuk, V., & Yudova-Romanova, K. (2023). Teatr yak osoblyvyi typ khudozhnoi komunikatsii u suchasnomu naukovomu dyskursi [The Theater as a Special Type of Artistic Communication in Contemporary Scientific Discourse]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Stsenichne mystetstvo*, (6 (1)), 35–48. [in Ukrainian].
18. Pres-sluzhba LMR. (2018, April 24). *Polskyi narodnyi teatr u Lvovi vidznachaie 60-richchia tvorchoi diialnosti [Polish National Theater in Lviv Celebrates Its 60th Anniversary of Creative Activity]*. Lvivska miska rada. <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/248793-polskyi-narodnyi-teatr-u-lvovi-vidznachaie-60-richchia-tvorchoi-diialnosti>. [in Ukrainian].
19. Sabadash, Yu. (Ed.). (2019). *Suchasna kulturolohiia: aktualizatsiia teoretyko-praktychnykh vymiriv [Contemporary Cultural Studies: Actualization of Theoretical and Practical Dimensions]*. Vydavnytstvo Lira-K. [in Ukrainian].
20. Semchyshyn, M. (1985). *Tysiacha rokiv ukrainskoi kultury = One thousand years of Ukrainian culture : istor. ohliad kult. protsesu*. Nauk. t-vo im. Shevchenka. [in Ukrainian].
21. Sendetskyi, A. (2020). Neverbalika v mystetstvi na prykladi tvorchosti Lvivskoho teatru estradnykh miniatiur “I liudy, i lialky” [Nonverbals govern how in art on the example of the work of the Lviv Theater of Variety Miniatures “And People and Dolls”]. In *Mystetska kultura: istoriia, teoriia, metodolohiia* (pp. 163–164). LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. [in Ukrainian].
22. Sendetskyi, A. (2022a). Kulturno-mystetskyi dialoh ukrainskykh teatriv na storinkakh polskoi periodyky pochatku XXI stolittia [Cultural and artistic dialogue of Ukrainian theaters on the pages of polish periodicals at the beginning of the 21st century]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu Serii: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiolohiia*, (23), 131–143. DOI: doi.org/10.34079/2226-2849-2022-12-23-131-143. [in Ukrainian].
23. Sendetskyi, A. (2022b). Rol nezalezhnogo teatru u kulturnii dyplomatii [The role of independent theater in cultural diplomacy]. In *Humanitarnyi korpus* (pp. 17–19). Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova. [in Ukrainian].
24. Sendetskyi, A. (2023a). Neinstytutsiinyi teatr yak instrument kulturnoi dyplomatii v ukrainsko-polskomu dialozi [Non-Institutional Theater as a Tool of Cultural Diplomacy in Ukrainian-Polish Dialogue]. In *Transformatsiini protsesy sotsialnoi kultury v Ukraini* (pp. 217–221). Kyivskiy natsionalnyi universytet kultury i mystetstv. [in Ukrainian].
25. Sendetskyi, A. (2023b). Teatralne mystetstvo Ukrainy u kulturnomu dialozi z krainamy Yevrosoiuzu 2014–2023 rr [Theatrical Art of Ukraine in Cultural Dialogue with European Union Countries 2014–2023]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Serii Kulturolohiia*, (47), 103–113. DOI: doi.org/10.35619/ucpmk.v47i.731. [in Ukrainian].
26. Skrypnyk, H. (Ed.). (2009-2017). *Istoriia ukrainskoho teatru : u 3 t. [History of Ukrainian Theatre: in 3 volumes]*. NAN Ukrainy, In-t mystetstvovnavstva, folklorstyky ta etnolohii im. M. T. Rylskoho. [in Ukrainian].
27. Stepaniuk, S. (2020). Spivisnuvannia dvokh kultur: polskiy ta ukrainskyi peresuvni teatry Volynskoho voievodstva v 1928 – 1939 rr. [Coexistence of Two Cultures: Polish and Ukrainian Traveling Theaters in Volhynia Voivodeship in 1928–1939]. *Naukovyi visnyk Instytutu Polshchi Shkhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (2 (406)), 216–222. [in Ukrainian].
28. Fruktova, T. (2011). Filosofsko-estetychna kontsepsiia dii u teatri Yezhy Hrotovskoho: sprobha osmyslennia [Concept of action in Jerzy Grotowski's theatre: an attempt of interpretation]. *Mahisterium. Kulturolohiia*, (42), 21–27. [in Ukrainian].
29. Tsykhovska, E. (2014). “Suspilstvo spektakliu”: perspektyvy ta zahrozy suchasnykh ZMI [Society of Spectacle: Perspectives and Threats of Contemporary Mass Media]. *Styl i tekst*, (15), 231–240. [in Ukrainian].
30. Charnetskyi, C. (1934). *Narys istorii ukrainskoho teatru v Halychyni [An Outline of the History of Ukrainian Theater in Galicia]*. Nakladom fondu “Uchitiesia, braty moi”. [in Ukrainian].
31. Charnetskyi, C. (2014). *Istoriia ukrainskoho teatru v Halychyni: narysy, statii, materialy, svitlyny [History of Ukrainian Theater in Galicia: Essays, Articles, Materials, Photographs]*. Litopys; LNU im. I. Franka. [in Ukrainian].
32. Chorni, M. (2012-2013). Avstriiska sekularyzatsiina reforma u Lvovi: mify ta realii [The Austrian secularization reform in Lviv: myths and realities]. *Naukovi zoshyty istorichnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*, 311–330. [in Ukrainian].
33. Shakhova, K. (2004). Analiz tvorchosti pysmennyka [Analysis of the Writer's Work]. In *Fridrikh Shiller. Liryka. Dramy* (pp. 3–20). Folio. [in Ukrainian].
34. Bodziany, M. (2012). *Komunikacja międzykulturowa w wielonarodowych jednostkach wojskowych [Intercultural Communication in Multinational Military Units]*. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki. [in Polish].

-
35. Casmir, F. (1996a). Budowanie trzeciej kultury: zmiana paradygmatu komunikacji międzynarodowej i międzykulturowej [Building the Third Culture: Changing the Paradigm of International and Intercultural Communication]. In *Komunikacja międzykulturowa. Zderzenia i spotkania* (pp. 28–56). Instytut Kultury. [in Polish].
36. Casmir, F. (1996b). Komunikacja ludzka w perspektywie wielokulturowej [Human Communication from a Multicultural Perspective]. In *Komunikacja międzykulturowa. Zderzenia i spotkania* (pp. 11–27). Instytut Kultury. [in Polish].
37. Kręglewska, K. (2023). Teatr wobec wojny. O praktykowaniu wdzięczności [Theater in the Face of War: On the Practice of Gratitude]. *Konteksty. Polska Sztuka Ludowa*, (1–2/2023 (340–341)), 80–92. DOI: doi.org/10.36744/k.1675. [in Polish].
38. Mikułowski Pomorski, J. (1999). *Komunikacja międzykulturowa. Wprowadzenie [Intercultural Communication: Introduction]*. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie. [in Polish].
39. Sendetskyy, A. (2022). International Cultural Dialogue of Ukraine: Current Dimensions of Theatrical Communications. In *Kultura i mystetstvo: suchasnyi naukovyi vymir* (pp. 26–28). NAKKKiM.